

Wybrane fiskalne konsekwencje migracji zarobkowej oraz związanego z nią transferu dochodów (na przykładzie województwa opolskiego)

Romuald Jończy, Diana Rokita-Poskart

Politechnika Opolska

Streszczenie

W artykule na podstawie wyników badań empirycznych oraz dokonanych szacunków podjęto próbę oceny skutków fiskalnych migracji zarobkowej oraz związanego z nią transferu dochodów dla województwa opolskiego. W tym celu, z jednej strony dokonano szacunku kwot podatków pośrednich wpływających dodatkowo do budżetu państwa wynikających z wydatkowania w Polsce części dochodów uzyskiwanych za granicą przez opolskich migrantów, z drugiej strony oszacowano straty w dochodach samorządów terytorialnych województwa opolskiego wynikające z niepłacenia w Polsce przez migrantów podatku dochodowego. Dokonane szacunki wymagające przyjęcia szeregu założeń i uproszczeń pozwoliły na wskazanie rzędu strat ponoszonych przez samorzady województwa w bilansie migracyjnym.

Wprowadzenie

Już od kilkadziesiąt lat województwo opolskie jest obszarem bezprecedensowym zarówno pod względem skali migracji zarobkowej jak i związanego z nią szeregu konsekwencji w sferze gospodarczej, społecznej oraz demograficznej. Niewątpliwie do korzyści płynących z podejmowania pracy za granicą przez część mieszkańców Opolszczyzny zaliczyć można znaczny transfer zagranicznych zarobków do regionu oraz związany z nim wyższy poziom dobrobytu materialnego gospodarstw domowych (Jaźwińska-Motyłska i inni 1997, s. 19; Jończy 2010, s. 177; Solga 2002, s. 22). Niemniej jednak z wyjazdami zarobkowymi związane są również niekorzystne konsekwencje, takie jak niedobory strukturalne na regionalnym rynku pracy (Grygierczyk i Rauziński 1994, s. 37), czy zjawisko *brain drain* (Balicki i Stalker 2006, s. 111; Kaczmarczyk 2006, s. 12). Jeszcze innymi, niezbadanymi do niedawna skutkami pracy za granicą znacznej części mieszkańców województwa opolskiego mogą być również konsekwencje w sferze fiskalnej — zarówno w zakresie dochodów budżetu państwa, jak w zakresie dochodów samorządów lokalnych województwa.

Z jednej strony bowiem z emigracją zarobkową dokonującą się województwa opolskiego związany jest transfer zagranicznych zarobków do kraju, których redystrybucja nie tylko pobudza koniunkturę na lokalnym i regionalnym rynku, ale poprzez wydatkowanie zagranicznych dochodów w Polsce generuje również wyższe wpływy do centralnego budżetu państwa z tytułu podatków pośrednich.

Z drugiej strony emigracja zarobkowa prowadzi do mniejszego udziału pracujących w Polsce, a zatem do mniejszej liczby osób płacących w kraju podatek dochodowy, co niewątpliwie wpływa na mniejsze dochody jednostek samorządu terytorialnego, które uzależnione są w pewnym stopniu od wpływów z podatku dochodowego od podatników zamieszkujących na danym obszarze.

Autorzy niniejszego opracowania podjęli się próby przedstawienia szacunkowych korzyści dla budżetu państwa jakie niosą za sobą transfery dochodów z pracy za granicą i ich wydatkowanie w Polsce oraz „strat” związanych z migracją zarobkową jakie ponoszą lokalne samorzady województwa opolskiego — gminy, powiaty oraz województwo. Warto zaznaczyć, że zamiarem autorów było zwrócenie uwagi na znaczenie efektu fiskalnego migracji, bowiem dostępność danych i stan

wiedzy na temat badanego problemu pozwalają jedynie na wskazanie rzędu korzyści i „strat” w bilansie migracyjnym, nie pozwalają natomiast na precyzyjniejsze — „księgowe” ich wyliczenie.

Zaprezentowane w artykule szacunki i analizy¹ pochodzą z badania przeprowadzonego w 2010 r. w ramach realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego projektu *Opolski System Informacji Społeczno-Gospodarczej* w ramach poddziałania 8.1.4. PO KL, projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W pierwszej kolejności w artykule przedstawiono główne elementy, założenia oraz ustalenia, na których oparto szacunki dotyczące kwot VAT będących konsekwencją wydatkowania w Polsce zagranicznych dochodów przez opolskich migrantów. Następnie zaprezentowano założenia oraz obliczenia dotyczące „strat” jakie ponoszą samorządy województwa opolskiego z tytułu dokonującej z jego obszaru migracji zarobkowej.

1. Szacunki kwot podatku VAT wpływających do budżetu państwa

Oszacowanie związku emigracji zarobkowej z wpływami do budżetu państwa z tytułu podatku VAT zapłaconego przez opolskich migrantów możliwe było poprzez przyjęcie szeregu założeń oraz ustaleń dotyczących m.in. skali emigracji zarobkowej, wielkości transferu zagranicznych zarobków do kraju oraz sposobu ich redystrybucji. Zaprezentowany w artykule szacunek oparto na wynikach badań prowadzonych na obszarze województwa opolskiego w 2008 oraz 2010 r.

Dokonując szacunków w pierwszej kolejności wykorzystano informacje o skali zagranicznej migracji zarobkowej wśród ludności zamieszkującej województwo opolskie. Na podstawie wyników badań prowadzonych w 2010 r. w województwie opolskim uzyskano szacunkowe dane dotyczące liczby pracujących za granicą mieszkańców obszarów wiejskich i miast Opolszczyzny — na ich podstawie przyjęto, że za granicą w 2010 r. pracowało ok. 115 tys. mieszkańców województwa (Jończy 2011, s. 51). W dalszej kolejności oszacowano wartości zarobków uzyskiwanych za granicą oraz ich transfer do kraju. W obliczeniach tych wykorzystano dane pochodzące z prowadzonych na Opolszczyźnie w 2008 r. badań dotyczących wartości zarobków migrantów, ich transferu do kraju oraz lokacji i redystrybucji w Polsce (Jończy 2010). Badania te dotyczyły m.in.:

- przeciętnej długości zatrudnienia osób pracujących za granicą okresowo,
- wynagrodzenia miesięcznego netto migrantów — przeciętnej minimalnej płacy (MPM)² dla pracujących za granicą stale i okresowo,
- przeciętnych udziałów w zarobkach części przeznaczanych na wydatki i oszczędności w kraju oraz za granicą,
- przeciętnych udziałów przeznaczanych na wyodrębnione grupy wydatków w Polsce.

Na podstawie pozyskanych w toku badań danych możliwe stało się oszacowanie dotyczące wysokości dochodów uzyskanych za granicą przez wszystkich migrantów zarobkowych z województwa opolskiego. Z obliczeń tych wynika, że mieszkańcy województwa opolskiego pracujący za granicą w 2010 r. zarobili łącznie ok. 5,9 mld zł, z czego 5,1 mld zł zarobili migranci stali, a 764 mln zł osoby pracujące za granicą okresowo.

Bazując dalej na wynikach prowadzonych badań podjęto się również próby oszacowania kwot transferowanych do kraju przez opolskich migrantów poprzez przyjęcie ustalonych w badaniach udziałów poszczególnych form lokacji w Polsce zagranicznych zarobków — udziałów dochodów przeznaczanych na wydatki w Polsce oraz na lokaty bankowe w Polsce. Obliczenia te wskazują, że z ogólnej kwoty zarobków uzyskiwanych za granicą przez migrantów z województwa opolskiego (łącznie ok. 5,9 mld zł) przynajmniej 4,2 mld zł trafia bezpośrednio do Polski: z czego przynajmniej 3,7 mld zł jest w Polsce na bieżąco wydawane, zaś przynajmniej 520 mln lokowane

1. Zamieszczone w artykule treści zaprezentowano również w monografii (Jończy 2011) oraz R. Jończy i D. Rokita-Poskart *Wpływ procesów migracji zarobkowych z województwa opolskiego na zmiany we wpływach z tytułu podatków do budżetów samorządów terytorialnych i do budżetu państwa oraz konsekwencje dla rozwoju regionalnego*. [w druku].

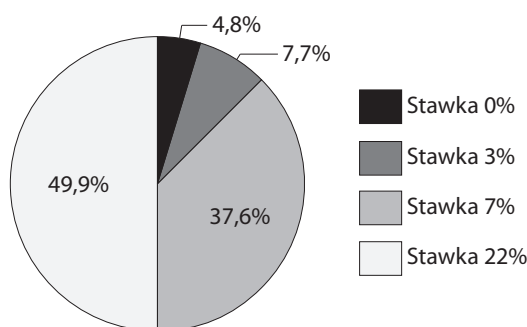
2. Minimalna płaca migracyjna (MPM) — to płaca netto, za którą dana osoba jest skłonna dalej pracować bądź podjąć pracę za granicą.

jest w bankach. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że szacunki kwot transferowanych ogółem przez migrujących do kraju są najprawdopodobniej jeszcze większe.³

Przedstawione w artykule szacunki i obliczenia pozwalają sądzić, że migranci z województwa opolskiego podejmując pracę za granicą zarobili w 2010 r. ok. 5,9 mld zł, z czego 4,2 mld zł przekazali do Polski. W istotnej części transfery te przeznaczono na zakup dóbr i usług konsumpcyjnych w Polsce, zatem nie ulega wątpliwości, że wydatki te mogły spowodować zwiększenie dochodów budżetu państwa z tytułu podatków pośrednich, w tym z tytułu podatku VAT. Biorąc pod uwagę wysokość tych transferów autorzy podjęli się próby oszacowania kwot, które wpłynęły do budżetu państwa z tytułu podatku VAT związanych z wydatkowaniem w Polsce pieniędzy zarobionych za granicą przez migrantów z województwa opolskiego. Jednak ze względu na brak niektórych danych koniecznych do przeprowadzenia tego typu analiz niezbędne stało się przyjęcie szeregu założeń o dużym stopniu uogólnienia.

Po pierwsze, do szacunków potrzebne były informacje o udziałach wydatków przeciętnego konsumenta na dobra i usługi objętych poszczególnymi stawkami podatku VAT. W statystyce publicznej brakuje tego typu danych, zatem zdecydowano się skorzystać z obliczeń⁴ dokonanych na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących wag poszczególnych grup produktów i usług w koszyku inflacji CPI, przyjmując udziały wydatków⁵ z podziałem na grupy produktów i usług objęte poszczególnymi stawkami VAT w całości wydatków na towary i usługi konsumpcyjne. Udziały wydatków na dobra i usługi objętych poszczególnymi stawkami podatku VAT zaprezentowano na rysunku 1. W momencie dokonywania szacunków (w 2010 r.) obowiązywały 0%, 3%, 7% oraz 22% stawki VAT.

Z obliczeń wynika, że udział najmniejszej, zerowej stawki VAT, obejmującej usługi medyczne, edukacyjne, pocztowe, pośrednictwa finansowego, opieki społecznej, a także takie towary jak książki i czasopisma specjalistyczne wynosił 4,8% w wydatkach ogółem gospodarstw domowych.

Rys. 1. Udziały wydatków gospodarstw domowych na produkty i usługi objęte poszczególnymi stawkami VAT w ogóle wydatków konsumpcyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z artykułu (Borowski 2010)

Kolejną stawką VAT, o wysokości 3%⁶ opodatkowano grupę produktów nieprzetworzonych, w skład której wchodziły takie produkty jak surowe mięso i ryby, mleko, jaja oraz świeże warzy-

3. Wynika to z kilku powodów. Pierwszym powodem jest fakt, że przeciętne minimalne płace migracyjne (MPM), które wykorzystano do szacunku nie są tożsame z uzyskiwanymi za granicą wynagrodzeniami. Przeprowadzone w przeszłości badania porównujące deklarowane MPM z rzeczywistymi (deklarowanymi) wynagrodzeniami netto wskazały, że podawane przez badanych MPM są na ogół (do kilkunastu procent) niższe niż rzeczywiste wynagrodzenia. Drugim jest fakt, że oprócz dochodów uzyskiwanych przez migrantów za granicą uzyskują oni i transferują do kraju różnego rodzaju dodatki rodzinne i rozłąkowe oraz innego rodzaju świadczenia (zasiłki dla bezrobotnych, dodatki socjalne itp.) wypłacane im w krajach emigracji. Sfera ta pozostaje w badaniach na tyle drażliwa, że nie badano jej dotychczas.

4. Obliczeń dokonał autor artykułu (Borowski 2010).

5. Dane dotyczące wydatków gospodarstw domowych grupowane są według klasyfikacji COICOP/HBS. W roku 2003 system wag stanowiły wydatki konsumpcyjne pogrupowane według 310 grup asortymentowych pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych w 2002 r. — na podstawie odpowiedzi podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów - z upoważnienia ministra — na zapytanie nr 2295 w sprawie zasad wyliczania wskaźnika inflacji.

6. Zgodnie z Wieloletnim Planem Finansowym Państwa (WPFPP) przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 3.08.2010 r. w roku 2011 stawka VAT na tę grupę towarów wzrosła do 5%.

wa i owoce. Wydatki na tą grupę towarów stanowiły 7,7% wydatków gospodarstw domowych na towary i usługi konsumpcyjne.

Wyższą stawką VAT — 7%⁷ — objęto natomiast produkty przetworzone, do których zalicza się m.in. wędliny, przetwory mleczne, tłuszcze zwierzęce i roślinne, cukier, dżemy, przetwory owocowe i warzywne, pieczywo oraz usługi. Wydatki na te produkty stanowiły według powołanego źródła 37,6% w ogóle wydatków konsumpcyjnych. Natomiast największy udział stanowiły wydatki na produkty objęte podatkiem 22%⁸, bowiem ich udział wynosił 49,9% ogółu wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych.

Opierając rachunki⁹ zarówno na wynikach badań z województwa opolskiego jak i wycieniach J. Borowskiego oszacować można kwoty VATu jakie, przy przyjęciu opisanych proporcji płacą migranci z województwa opolskiego wydając swoje zagraniczne zarobki w Polsce — przedstawiono to w tabeli 1.

Z zaprezentowanych szacunków wynika, że w związku z kwotą 4,2 mld zł wydatkowaną w Polsce przez 115 tys. osób z województwa opolskiego podejmujących stałą lub/i okresową pracę za granicą, do budżetu państwa wpływa co najmniej 582,6 mln zł podatku VAT.¹⁰ Podatek ten związany wyłącznie z wydatkowaniem w Polsce zagranicznych zarobków przez opolskich migrantów stanowił zgodnie z obliczeniami, 0,5% wszystkich dochodów podatkowych z tytułu VAT osiągniętych w 2010 r. przez centralny budżet państwa, tj. 106 200,2 mln zł (Ministerstwo Finansów 2011).

Tab. 1. Szacunek kwoty VAT od wydatków konsumpcyjnych migrantów z województwa opolskiego realizowanych w Polsce dzięki pracy za granicą

Obowiązujące stawki VAT	Udział wydatków konsumpcyjnych na produkty objęte poszczególnymi stawkami VAT	Wpływy do budżetu państwa z podatku VAT płaconego przez opolskich migrantów dzięki transferom z pracy za granicą (w mln zł)
Stawka 0%	4,8%	0,0
Stawka 3%	7,7%	9,7
Stawka 7%	37,6%	110,8
Stawka 22%	49,9%	462,1
Razem	100,0%	582,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie szacunków udziałów poszczególnych produktów objętych stawkami VAT w wydatkach konsumpcyjnych ogółem na podstawie (Borowski 2010)

Warto ponadto zaznaczyć, że dokonane szacunki nie uwzględniają efektu mnożnikowego spowodowanego wydatkowaniem dochodów z pracy za granicą w Polsce. Wydawane w kraju transfery z pracy za granicą powodują powstawanie kolejnych wydatków objętych również podatkiem VAT, co stanowi dodatkowy dochód budżetu państwa. W rzeczywistości niewątpliwie wydatki dokonywane przez opolskich emigrantów, dzięki efektowi mnożnikowemu skutkują jeszcze wyższymi wpływami do budżetu z tytułu podatku od towarów i usług.

7. Zgodnie w przyjętym przez Radę Ministrów WFPF od 2011 r. obniżono stawki VAT na tzw. żywność przetworzoną z obowiązujących 7% do 5%. Natomiast stawka VAT na pozostałe wycienzone produkty wzrosła o 1%.

8. Zgodnie z założeniami WFPF, od 2011 roku VAT na produkty objęte stawką 22% wzrósł o 1 p.p. — do 23%.

9. Warto zwrócić uwagę na fakt, że nie od wszystkich wydatkowanych w Polsce transferów odprowadzany jest podatek VAT. Okazało się może, że część środków przeznaczono na zakupy w szarej strefie. Dotyczy to zwłaszcza usług, gdzie dość często spotkać się można z praktyką niewystawiania odpowiednich dokumentów fiskalnych. Brak prawidłowej ewidencji prowadzi do zaniżenia wartości VATu należnego.

10. Warto dodatkowo zaznaczyć, że gdyby wszyscy emigranci, którzy pracują za granicą podejmowali zatrudnienie w Polsce uzyskując średnie miesięczne wynagrodzenie dla województwa, wydatkowaliby w całości zarobki na wydatki konsumpcyjne to wpływy do budżetu państwa z tytułu VAT byłyby podobnej wielkości. Jednak to założenie jest błędne – nie wszyscy podejmowaliby pracę uzyskując średnie wynagrodzenie dla województwa, zatem w rzeczywistości emigranci dzięki pracy za granicą płacą większe kwoty VATu aniżeli gdyby pozostali w kraju.

2. Szacunek ubytków we wpływach do budżetów samorządów terytorialnych w województwie opolskim

Duża liczba pracujących za granicą mieszkańców województwa opolskiego i fakt niepłacenia przez nich w Polsce podatku dochodowego od osób fizycznych wpływa również na jeszcze inną sferę fiskalną — na wysokość dochodów samorządów terytorialnych. Zgodnie bowiem z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego jednym z dochodów samorządów jest ich częściowy udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT),¹¹ od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze jednostki samorządu terytorialnego.

Znaczne uzależnienie wielkości dochodów budżetu samorządów, w szczególności gmin od częściowego udziału we wpływach z podatków od osób fizycznych (PIT) wynika z co najmniej dwóch powodów. Pierwszym z nich jest fakt, że dochodem samorządu jest udział w podatku dochodowym od osób fizycznych, od podatników zamieszkujących na terenie jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku gminy udział ten wynosi 36,72% wpływów do budżetu państwa z podatku dochodowego mieszkańców gminy, w przypadku powiatu 10,25%, a w przypadku województwa 1,65%. Drugim powodem jest znaczny udział w strukturze dochodów samorządów ogółem, dochodów z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego. Dotyczy to zwłaszcza gmin i powiatów, gdzie dochody z tego źródła stanowią średnio ok. 15–20% w dochodach gmin ogółem.¹² Wynika z tego zatem, że fakt niepodejmowania pracy w Polsce i niepłacenia podatku dochodowego w kraju przez część mieszkańców samorządów terytorialnych rzutuje na dochody oraz sytuację finansową samorządów, z których obszaru dokonuje się emigracja zarobkowa.

Biorąc pod uwagę dane o skali emigracji zarobkowej dokonującej się z obszaru województwa opolskiego (115 tys. osób), można podjąć próbę bardzo ogólnego oszacowania kwoty podatku dochodowego jaką opolscy emigranci płaciliby pracując w Polsce i tym samym oszacowania „strat” we wpływach do budżetów samorządów z uwagi na emigrację zarobkową.

Pierwszym założeniem koniecznym przy dokonywaniu szacunków kwot podatku dochodowego jaką emigranci płaciliby gdyby podejmowali pracę w Polsce, jest pomniejszenie liczby osób pracujących za granicą z województwa opolskiego o tych emigrantów, którzy wyjechali do pracy za granicę ze względu na niemożność zatrudnienia w kraju — będąc bezrobotnymi i nie uzyskując zarobków w kraju nie płaciliby podatku dochodowego. Takiej weryfikacji można dokonać w oparciu o wyniki badań autora niniejszego artykułu (Jończy 2010), brakuje bowiem danych statystycznych o liczbie emigrantów, którzy zdecydowali się na pracę za granicą ze względu na niemożność znalezienia pracy w Polsce. Z wyników tych badań, które dotyczyły również determinant decydujących o emigracji zarobkowej wynika, że wśród przebadanej populacji znalazło się 7,3% respondentów, którzy zdecydowali się na pracę za granicą z uwagi na niemożność znalezienia w Polsce jakiegokolwiek pracy. Z racji tego można zatem przyjąć, że z grupy 115 tys. opolskich emigrantów — 7,3% wyjechało z uwagi na brak pracy i w związku z tym ogólną liczbę osób pracujących za granicą należałoby pomniejszyć o co najmniej 8,4 tys. osób¹³, które najprawdopodobniej gdyby nie emigracja nie podejmowałyby pracy w Polsce i nie płaciłoby w kraju podatku dochodowego. Z tych obliczeń wynika zatem, że do szacunku „strat” jakie samorzady województwa ponoszą z tytułu emigracji zarobkowej dokonującej się z województwa opolskiego powinno się wziąć pod uwagę liczbę ok. 106,6 tys. emigrantów, którzy pracują za granicą z innych względów aniżeli niemożność znalezienia pracy w kraju.¹⁴

11. W ogólnej kwocie wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych — rozumie się przez to 100% wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, pobieranego na zasadach ogólnych, tj. według skali podatkowej, o której mowa w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (DzU z 2010 r. Nr 51, poz. 307, Nr 57, poz. 352 i Nr 75, poz. 473), oraz podatku pobieranego od dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w wysokości 19%, przez wpływy te rozumie się wpłaty pomniejszone o dokonane zwroty.

12. Dochody z podatku dochodowego od osób fizycznych to ok. 4,5% dochodów województw.

13. Liczba ta w rzeczywistości byłaby nieco wyższa, bowiem w grupie emigrantów znalazły się takie osoby, które w Polsce nie znalazły pracy zgodnej z kwalifikacjami i dlatego zdecydowały się na emigrację oraz takie osoby, które wyemigrowały bez uprzedniego poszukiwania pracy w Polsce.

14. Można przypuszczać, że gdyby nie pracowali za granicą, pracowaliby w Polsce, płacąc tu podatek dochodowy.

Podjęta próba oszacowania wysokości podatku dochodowego przypuszczalnie płaconego w Polsce przez polskich emigrantów wymaga przyjęcia kolejnego założenia — nie wiadomo bowiem ile zarabialiby migranci, gdyby podejmowali pracę w Polsce i ile płaciliby podatku dochodowego. Obliczeń dokonano zatem w oparciu o przeciętne miesięczne wynagrodzenie dla mieszkańców województwa opolskiego, wynoszące według danych GUS w 2009 roku 2 987,87 zł. Przyjmując zatem, że każdy ze 106,6 tys. emigrantów z województwa opolskiego, w przypadku gdyby podejmował pracę w Polsce i gdyby otrzymywał miesięczne wynagrodzenie w wysokości 2 987,87 zł byłby płatnikiem 18 procentowego podatku dochodowego.¹⁵ W znacznym uproszczeniu można zatem przyjąć, że każdy z 106,6 tys. emigrantów z województwa opolskiego gdyby podejmował pracę w Polsce płaciłoby ok. 5,9 tys. zł podatku dochodowego rocznie,¹⁶ co w skali całego regionu stanowiłoby kwotę ok. 629 mln zł.

W pierwszej kolejności na podstawie przedstawionych obliczeń, można oszacować „straty” dla budżetów gmin wynikające z emigracji zarobkowej mieszkańców. Jak nadmieniono do budżetów gmin wpływa 36,72% udziału z podatku dochodowego stanowiącego dochód budżetu państwa od podatników zamieszkałych na obszarze gminy. Można zatem szacować, że dochody gmin województwa opolskiego, z uwagi na dokonującą się z ich obszaru emigrację zarobkową i tym samym niepodejmowanie przez te osoby pracy w Polsce, uszczuplone zostały o kwotę ok. 231 mln zł, a oszacowane „straty” w budżecie gmin województwa odpowiadają aż 9% (Bank Danych Regionalnych¹⁷) całości dochodów gmin województwa opolskiego.

Nie ulega wątpliwości, że w związku z emigracją zarobkową „straty” ponoszą również powiaty województwa opolskiego. W przypadku powiatów do ich budżetu wpływa 10,25% podatku dochodowego od osób fizycznych stanowiącego dochód budżetu państwa, od podatników zamieszkałych na obszarze powiatu. Zatem zgodnie z dokonanymi szacunkami odnoszącymi się do hipotetycznych kwot podatku dochodowego jakie emigranci płaciliby pracując w Polsce, powiaty województwa opolskiego straciły rocznie ponad 64 mln zł z tytułu niepodejmowania pracy przez emigrantów w Polsce i niepłacenia przez nich podatku dochodowego. Oszacowana „strata” stanowi, podobnie jak w przypadku gmin, aż 9%¹⁸ dochodów uzyskanych przez wszystkie powiaty województwa opolskiego.

Na emigracji zarobkowej traci również budżet województwa. W tym przypadku jednak, skoro do jego budżetu trafia zaledwie 1,6% podatku dochodowego od osób fizycznych, to można sądzić, że emigracja zarobkowa nie wpływa na budżet województwa w takim stopniu, w jakim determinuje dochody gmin i powiatów. Niemniej jednak i w tym przypadku „strata” jest dostrzegalna, bowiem gdyby nie emigracja zarobkowa, to dochody województwa byłyby średnio wyższe o 10 mln zł. Stanowi to ok. 1,5%¹⁹ wszystkich dochodów budżetu województwa opolskiego.

Z zaprezentowanych szacunków wynika zatem, że w związku z masową emigracją zarobkową dokonującą się z województwa opolskiego, jednostki samorządu terytorialnego, a zwłaszcza gminy, których dochody są w istotnym stopniu uzależnione od wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, ponoszą „ubytki” w budżecie związane z niezatrudnieniem migrujących w kraju i niepłaceniem przez nich w kraju podatku dochodowego.

Podsumowanie

Z zaprezentowanych w artykule szacunków wynika, że z jednej strony emigracja zarobkowa mieszkańców województwa opolskiego oraz związana z nią redystrybucja w kraju zagranicznych dochodów pozytywnie wpływa na dochody centralnego budżetu państwa z tytułu podatku VAT — wy-

15. Według obecnego stanu prawnego 18% podatek dochodowy płacą podatnicy, którzy osiągnęli dochód w roku podatkowym do 85.528 zł, tak więc również osoby zarabiające 2 987,87 zł miesięcznie.

16. Szacunku podatku dokonano poprzez wyliczenie z przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia dla mieszkańca województwa opolskiego 18% kwoty podatku dochodowego pomniejszonego o kwotę wolną od podatku, która wyniosła 556,02 zł. Pominięto przy tym składki na ubezpieczenia zdrowotne i społeczne oraz koszty uzyskania przychodu.

17. Na podstawie danych opublikowanych przez GUS, w internetowej bazie Bank Danych Regionalnych, dostępnych dnia 6 października 2010 r. [aktualnie: Bank Danych Lokalnych [[:]] <http://www.stat.gov.pl/bdl> — przyp. red.].

18. Jak wyżej.

19. Jak wyżej.

łącznie dzięki emigrantom zarobkowym z województwa opolskiego do budżetu państwa w 2010 r. wpłynęła kwota ok. 583 mln zł z podatku VAT związanego z wydatkowaniem zagranicznych dochodów w Polsce. Województwo opolskie na tle innych województw wydaje się pod względem tej kwoty wyjątkowe. Wynika to po pierwsze ze znaczenie większej skali emigracji zarobkowej w województwie opolskim aniżeli w innych województwach Polski, a po drugie ze sposobu re-dystrybucji zagranicznych zarobków pracującej za granicą ludności rodzimej Śląska mieszkającej niemal wyłącznie w województwie opolskim.²⁰

Z drugiej strony, znaczne nasilenie emigracji zarobkowej, skutkuje zmniejszeniem się dochodów samorządów wynikających z mniejszych wpływów z podatku dochodowego związanych z nie-podejmowaniem w Polsce pracy przez emigrantów zarobkowych. Z szacunków zaprezentowanych w artykule wynika, że wszystkie jednostki samorządu terytorialnego województwa opolskiego tracą ponad 305 mln zł dochodów rocznie. Warto ponadto podkreślić, że zjawisko to znacznie bardziej odczuwalne jest w skali lokalnej, aniżeli regionalnej. W przypadku gmin, na których obszarze dominują miejscowości o nasilonej emigracji zarobkowej może brakować środków finansowych na realizację podstawowych inwestycji infrastrukturalnych spowalniających rozwój wsi.

Dokonane szacunki, są bez wątpienia mało precyzyjne i nie uwzględniają szeregu innych regionalnych „kosztów i korzyści”, niemniej jednak wskazują na rząd kwot jakie uzyskuje na opolskiej migracji budżet Polski, a jednocześnie pokazuje „straty” jakie ponoszą samorządy terytorialne w związku z emigracją zarobkową mieszkańców. Wydaje się, że tłumaczyć to może dość dobrze zauważalne zwłaszcza w przeszłości związki pomiędzy nasileniem skali migracji, a ograniczonymi środkami w budżetach gmin. Rozpatrując opisywane zjawisko w skali kraju należy zwrócić uwagę, że migracja wpływając niekorzystnie na budżety samorządów, zwłaszcza lokalnych — może oddziaływać na opóźnienia infrastrukturalne na terenach objętych masową migracją zagraniczną, a tym samym na dalsze pogłębianie się dysproporcji rozwojowych pomiędzy ośrodkami wzrostu, a obszarami peryferyjnymi, z których dokonuje się migracja.

Literatura

- BALICKI J., STALKER P. (2006): *Polityka imigracyjna i azylowa. Wyzwania i dylematy*. Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- BOROWSKI J. (2010): *RPP nie powinna przejmować się podwyżkami podatków*. Puls Biznesu, [dostęp: 2010.09.27], [a:] <http://makro.pb.pl/2187348,26372,rpp-nie-powinna-przejmowac-sie-podwyzkami-podatkow>.
- GRYGIERZYK M., RAUZIŃSKI R. (1994): *Wpływ migracji zagranicznej (stałej i czasowej) na lokalne rynki pracy Śląska Opolskiego*. „Zeszyty Naukowe WSI Opole/Nauki Społeczno-Polityczne”, nr 37, s. 5–34.
- JAŻWIŃSKA-MOTYLSKA E., ŁUKOWSKI W., OKÓLSKI M. (1997): *Przyczyny i konsekwencje emigracji z Polski. Wstępne wyniki badań w czterech regionach za pomocą podejścia etno-sondażowego*. Prace Migracyjne, t. 7, Warszawa, Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- JOŃCZY R. (2010): *Migracje zagraniczne z obszarów wiejskich województwa opolskiego po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Wybrane aspekty ekonomiczne i demograficzne*. Wrocław-Opole, Wydawnictwo Instytut Śląski.
- JOŃCZY R. (2011): *Zagraniczne migracje zarobkowe z województwa opolskiego w latach 2008–2010 oraz ich wpływ na opolski rynek pracy i sferę fiskalną samorządów terytorialnych. Diagnoza i rekomendacje w kontekście rozwoju regionu*. Opole, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego.
- Jończy R., Rokita-Poskart D. *Wpływ procesów migracji zarobkowych z województwa opolskiego na zmiany we wpływach z tytułu podatków do budżetów samorządów terytorialnych i do budżetu państwa oraz konsekwencje dla rozwoju regionalnego*. [w druku].
- KACZMARCZYK P. (2006): *Współczesne migracje zagraniczne Polaków — skala, struktura oraz potencjalne skutki dla rynku pracy*. Warszawa, Ośrodek Badań nad Migracjami, Wydział

20. Do takich wniosków prowadzić mogą wyniki badań, z których wynika, że to ludność rodzima Śląska pracująca za granicą do kraju przekazuje ok. 70% swoich dochodów, podczas gdy pozostali badani transferują do kraju pochodzenia jedynie ok. 60% - na podstawie (Jończy 2010, s. 226).

Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, [[:] http://www.bezrobocie.org.pl/files/1bezrobocie.org.pl/public/migracje/raport_fise_wspolczesne_migracje_polakow.pdf.

MINISTERSTWO FINANSÓW (2011): *Sprawozdanie operatywne z wykonania budżetu państwa za styczeń-grudzień 2010 r.* Departament Budżetu Państwa, Warszawa.

SOLGA B. (2002): *Migracje polsko-niemieckie i ich konsekwencje społeczno-ekonomiczne na obszarach wiejskich Śląska Opolskiego.* Opole, Wydawnictwo Instytut Śląski.